

travelbook

travelbook

Malta

Bezdroża

ERGO
HESTIA®

Autor przewodnika: Katarzyna Rodacka

Redaktor prowadzący: Łukasz Karolewski

Redakcja: Justyna Skalska

Opieka techniczna: Katarzyna Leja

Skład: Iwona Baturó

Opracowanie kartograficzne: DAKA – Studio Graficzne

Źródło pochodzenia danych kartograficznych: OpenStreetMap.org

Projekt graficzny serii i okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą stock.adobe.com

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji. Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bemt4>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie IV

ISBN: 978-83-283-9148-2

Copyright © Helion S.A., 2022

Kup książkę

Poleć książkę

Oceń książkę

Księgarnia
internetowa

Lubię to!
Nasza społeczność

travelbook

Malta

Bezdroza

Atrakcje Malty 6

Informacje praktyczne 12

Przed wyjazdem 14

- Wybór czasu podróży 14
- Źródła informacji 14
- Formalności 14

Dojazd 17

- Podróż samolotem 17
- Podróż samochodem, autobusem lub pociągiem 17
- Podróż autostopem 18
- Promy Włochy – Malta 19

Na miejscu 19

- Komunikacja 19
- Noclegi 21
- Wyżywienie 21

➤ Trasy rowerowe 22

Informacje A-Z 28

Spis treści

Informacje krajoznawcze 42

Krajoznawcze ABC 44

- Charakterystyka geograficzna 44
- Klimat 44
- Flora i fauna 46
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego 46

Historia 50

- Prehistoryczni inżynierowie 50
- Najeźdźcy z Arabii 51
- Tułacze dzieje Zakonu Maltańskiego 52
- Napoleon w drodze do Egiptu 58
- Pod flagą brytyjską 58
- II wojna światowa 59
- Lata po wojnie 61

Spółeczeństwo 62

Polityka 63

Gospodarka 64

Religia 65

Język 67

Kultura i sztuka 68

- Architektura 68
- Literatura 69
- Muzyka 70
- Malarstwo 72
- Sport 74

Święta i festiwale 76

- Turystyka festiwalowa 77

➤ Karnawał na Malcie 78

Kuchnia 82

Valletta i okolice 86

Valletta 88

Okolice Valletty 112

Sliema, St Julian's i Paceville 112

Trzy Miasta 116

Wschodnie wybrzeże Malty 122

Marsaxlokk 124

Marsaskala 126

Półwysep Delimara 128

Jaskinia Ghar Hasan 129

Meczet w Paoli 130

Świątynie w Tarxien 131

Hypogeum Ħal-Saflieni 132

Fort Rinella 133

Fort Ricasoli 134

Fort św. Lucjana 134

Fort Delimara 134

Ghar Dalam 136

Kościół św. Katarzyny 136

Południowe wybrzeże Malty 138

Klify Dingli 140

Kaplica św. Marii Magdaleny 142

Ogrody Buskett 143

Pałac Verdala 143

Clapham Junction 144

Ta' Dmejrek 144

Haġar Qim i Mnajdra 144

Blue Grotto 146

Malta centralna 148

Mdina 150

Rabat 157

Park Narodowy Ta' Qali 160

Mosta 162

Attard 163

Birkirkara 164

Żebbuġ 165

Siġġiewi 166

Naxxar 167

Malta północno- zachodnia 168

Mellieħa i okolice 170

Mġarr i okolice 176

Półwysep Marfa 178

Buġibba i okolice 180

Gozo i Comino 182

Victoria (Rabat) 185

Mġarr i okolice 188

Xaġħra i okolice 190

Marsalforn i okolice 193

Zatoka Dwejra 196

Comino 198

Ministowniczek 200

Indeks 204

Wschodnie wybrzeże Malty

Wschodnie wybrzeże Malty to mieszanka hataśliwych kurortów, strefy industrialnej, zabytków prehistorycznych i opustoszałych połaci. Jest to także dobre miejsce na wycieczki rowerowe. Podróżując po wschodniej części wyspy, można przejechać wiele kilometrów nad brzegiem morza, odwiedzając półwyspy i podziwiając kolorowe łódki *luzzu* zacumowane w portach.

Trzy główne miasteczka na wschodnim wybrzeżu Malty to Marsaskala, Marsaxlokk i Birżebbuġa. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie Trzech Miast nad Wielkim Portem znajdują się mniejsze miejscowości, przylegające do siebie tak ściśle, że nie sposób dostrzec ich granic. Wybrzeże jest usiane fortami, kościołami i małymi zatoczkami.

populacją). Pozostaje jednak na pewno jednym z najbardziej malowniczych. W sennie rybackiej osadzie znajdziemy deptak i kilka kawiarenek, a przede wszystkim zacumowane przy brzegu łódki *luzzu* w pięknych żywych kolorach. Marsaxlokk ze względu na swoje nieduże rozmiary i mniejszą niż w innych miasteczkach liczbę turystów jest wyjątkowo urokliwe i trochę jeszcze nieodkryte, a zacumowane w nim łódki wyglądają bardzo malowniczo.

Historia

Nazwa miasteczka pochodzi od słowa *marsa* oznaczającego port, połączonego z określeniem suchego południowo-wschodniego wiatru wiejącego znan

▼ Marsaxlokk i kolorowe łódki *luzzu*

Marsaxlokk

Marsaxlokk nie jest największym miastem tego regionu (do tego miana pretenduje raczej Birżebbuġa z dwa razy licniejszą

CIĘKAWOSTKA

Luzzu

Luzzu (czyt. *lutsu*) to jeden z symboli Malty, stały element krajobrazu maltańskich portów, amulet wszystkich rybaków wypływających na połow. Kolorowe łódki z oczami Ozyrysa wymalowanymi przy rufie, mającymi strzech rybaków, są zakotwiczone w każdej zatoce. Dominujące kolory to czerwony, żółty i niebieski, jednak w rzeczywistości łódki mienią się wszystkimi kolorami, jakie można sobie wyobrazić.

Sahary – *xlokk'a*. W mieście mieszka ok. 3300 osób, a miejscowość jest siedzibą gminy o tej samej nazwie. Nazwę miasta często zapisuje się także jako „M'Xlokk”. W miejscu, gdzie istnieje obecne miasto, już w IX w. przed Chrystusem osiedlili się Fenicjanie. Podczas Wielkiego Oblężenia w XVI w. w zatoce stacjonowały zakotwiczone okręty Turków. Miasto zawsze było kojarzone z rybołówstwem – do dzisiaj co niedzielę odbywa się tutaj targ rybny.

Marsaskala

To także małe miasteczko rybackie. Mimo to z rybołówstwem ma obecnie mniej wspólnego niż M'Xlokk – w dzisiejszych czasach jest to letni kurort i miejscowość chętnie odwiedzana przez turystów.

Historia

Nazwa miejscowości Marsaskala, analogicznie do Marsaxlokk, jest połączeniem słów *marsa*, czyli port oraz *skala* – oznaczającego przymiotnik sycylijski. Obecnie miasteczko liczy ponad 9 tys. mieszkańców, jednak w przeszłości region ten nie był aż tak gęsto zaludniony. Jeszcze w 1905 r. mieszkały tu zaledwie 53 osoby! Można znaleźć także zapiski z początku XVIII w. o francuskim rycerzu Vendome, który osiedlił się w tym miejscu i wznosił umocnienia zwane Vendome Battery. Zne są także informacje o innych prywatnych twierdzach i fortyfikacjach. Skąd ten strach? Według jednej z tez, tak mała liczba mieszkańców w tym regionie była spowodowana obecnością piratów, którzy przybijali do lądu w poszukiwaniu bogactw oraz niewolników.

W XIX w. zamieszkało na tym terenie nieco więcej osadników, być może za sprawą pojawiających się wiosną rzek. Stąd wzięła się nazwa *Wied il-Ghajn*, używana przez miejscowych do dzisiaj. Oznacza ona

▲ Port w Marsaskali

mniej więcej „Koryto Źródła”, choć obecnie mieszkańcy tego rejonu nie korzystają już ze źródeł pojawiających się wiosną. Ciekawostką jest, że wody w pobliżu Marsaskali kryją wiele wraków, a ostatnim ze statków, który zatonął w pobliżu miasta 23 września 1969 r., był grecki tankowiec „Angel Gabriel”.

Marsaskala była spokojnym portowym miasteczkiem. Ludzie kupowali w tej okolicy letnie rezydencje, a ostatecznie przenosili się na stałe. Wskutek tych przemian miejscowość stała się kurortem, w którym obecnie wznoszą się nowoczesne hotele. Jednak herb miasteczka oraz jego flaga wciąż przypominają o sielankowej przeszłości Marsaskali. Emblematem miasta są dwa zielone trójkąty, tworzące obraz przypominający stromą dolinę, między którymi umieszczono rysunek niebiesko-białych fal. Marsaskala leży bowiem w dolinie, a morze bardzo głęboko wcina się w ląd.

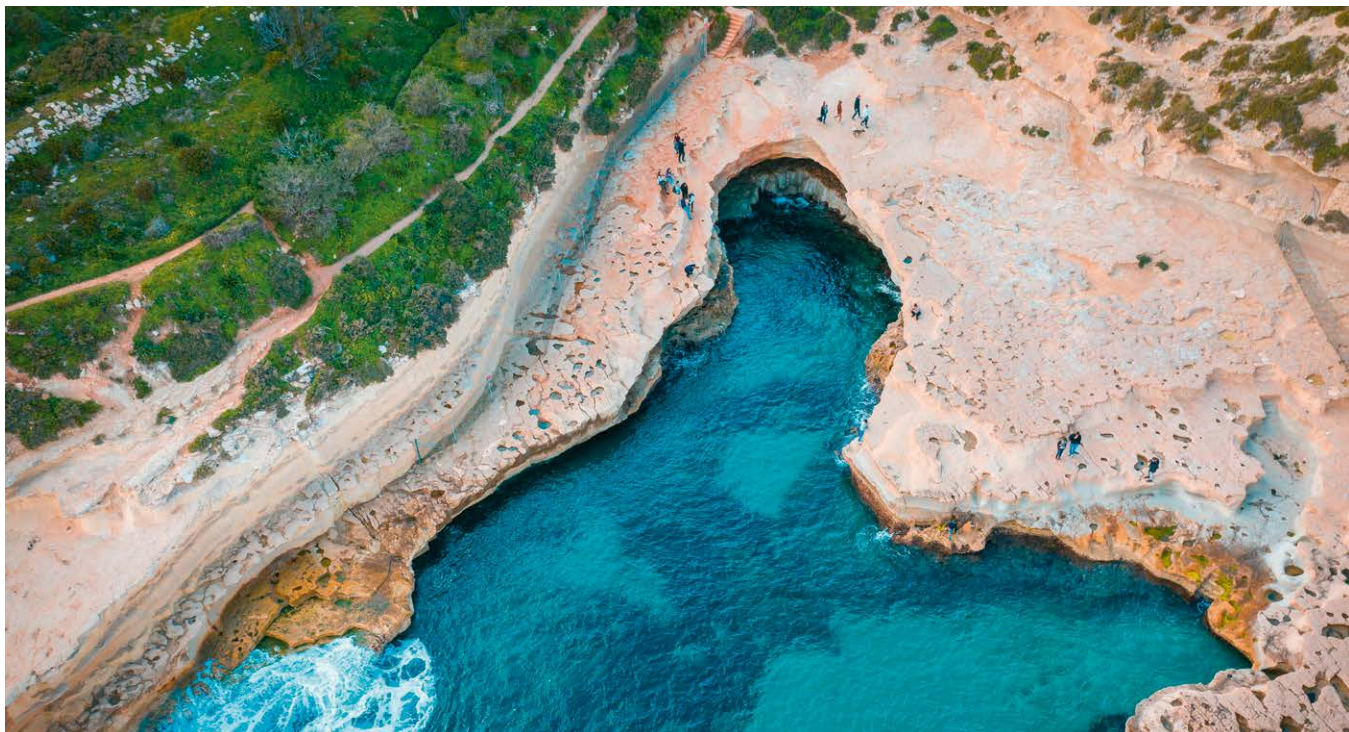
▼ Saliny – płaskie baseny, w których produkuje się sól z morskiej wody w okolicy Marsaskali

Półwysep Delimara

W pobliżu Marsaskali i Marsaxlokk znajduje się ★ **półwysep Delimara** – miejsce wyludnione, niespecjalnie urokliwe, ale ze względu na małą liczbę odwiedzających je osób oraz klifowe wybrzeże z ciekawymi formacjami skalnymi – dość ciekawe. Nie warto wybierać się tam piechotą – przez cały półwysep prowadzi asfaltowa droga, nie oferująca szczególnie zachwycających widoków.

Jeśli mamy do dyspozycji rower lub samochód, warto natomiast skrócić w stronę półwyspu, by dojechać choćby do biało-czarnej **latarni Delimara**. Obecnie została przekształcona w apartamenty dla turystów, jednak można spytać o pozwolenie na wejście do środka. Ostatnie piętro ze względów bezpieczeństwa jest zamknięte, ale nie powinno być problemu z wejściem na pierwszy poziom, skąd rozciąga się ładny widok na morze.

▲ Na półwyspie Delimara

▼ Jaskinia Ghar Hasan

Jaskinia Ghar Hasan

Usytuowana nad samym morzem, jest całkiem rozległa – składa się z kilku korytarzy. Warto udać się w to miejsce, gdyż roztaczający się znad jaskini widok jest bardzo malowniczy. Przed grotą znajduje się niewielki balkonik, który dodaje miejscu uroku.

Żeby dostać się do ★ **jaskini Ghar Hasan**, jadąc z Birzebbugi drogą nr 1 na południe, musimy skrócić w lewo, śledząc oznaczenia prowadzące w stronę kościółka karmelitów z 1861 r. (brakuje drogowskich kierujących bezpośrednio do Ghar Hasan). Dopiero po chwili, już po skręcie, na bocznej drodze,

którą jedziemy, pojawi się oznaczenie kierujące do Ghar Hasan. Tablica została umieszczona w miejscu rozwidlenia – droga w lewo prowadzi do kościoła, a w prawo do jaskini. Po chwili dojeżdżemy do kolejnego nieoznakowanego rozwidlenia. Trasa w prawo prowadzi do widocznego z oddali osiedla przemysłowego, a jadąc w lewo wzdłuż ogrodzenia, dostrzemy do podłużnego placu z pasem zieleni na środku.

Z wyposażonego w barierkę tarasu przed jaskinią możemy podziwiać widok na **Fil-fle** – malutką, niezamieszkaną maltańską wyspę oraz na znajdującą się nieco bliżej platformę wiertniczą. Z tego miejsca możemy przejść wybetonowanymi schodami i dotrzeć do balkonika przylegającego do jaskini Ghar Hasan.

PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!
<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA
Helion

Kup książkę

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Malta

to wyspiarski kraj położony między Sycylią a wybrzeżem Afryki, który olśniewa swoją urodą. Przez wieki Malta była wielokrotnie podbijana przez silniejszych sąsiadów, dzięki czemu jej zabytki i pamiątki przeszłości to nie lada gratka dla ciekawych intrygujących historii. Dziś nie bez powodu jest nazywana „największym muzeum pod gołym niebem”. Piękno przejrzystych wód i lagun skalistych wybrzeży docenią zarówno miłośnicy nurkowania, jak i żeglarze. To idealne miejsce dla turystów planujących aktywnie spędzić wakacje nad morzem.

Bezdroża

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny na:

ebookpoint

ISBN 978-83-283-9148-2

9 788328 391482

Cena 39,90 zł